

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 24 maj 2013

Mål nr

Ö 1459-12

SÖKANDE

BÅ

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat TO

MOTPARTER

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. Sekretess, se bilaga

Adress hos målsägandebiträdet

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Jur.kand. RS

SAKEN

Resning

TIDIGARE AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2003-02-28 i mål B 6328-02

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen beviljar BÅ resning i fråga om ansvar och skadestånd. Målet ska tas upp till ny behandling i hovrätten.

För det biträde TO lämnat BÅ i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till 132 775 kr. Av beloppet avser 102 425 kr arbete, 3 315 kr tidspillan och 480 kr utlägg. I det totala beloppet ingår mervärdesskatt med 26 555 kr.

För det biträde RS lämnat målsäganden i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till 17 465 kr för arbete. I beloppet ingår mervärdesskatt med 3 493 kr.

Hovrätten ska pröva frågan om ersättningskyldighet för rättshjälpskostnad i samband med att den avgör målet.

Högsta domstolen förordnar att sekretessen enligt 35 kap. 12 § fjärde stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska bestå för målsägandens identitet i bilagan till detta beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

BÅ har ansökt om resning.

Riksåklagaren och målsäganden har motsatt sig att BÅ beviljas resning.

SKÄL

Bakgrund

1. Tingsrätten och hovrätten har dömt BÅ, mot hans nekande, för våldtäkt och grov våldtäkt mot hans då minderåriga dotter under tiden våren 1983 till april 1990. Han är dömd för att vid upp till 200 tillfällen ha tilltvingat sig vaginala och orala samlag samt vid två tillfällen ha tilltvingat sig anala samlag med målsäganden. De anala samlagen ska ha förekommit under gruppvåldtäkter där två andra män deltog. I samband med övergreppen ska han närmast systematiskt ha förnedrat dottern och utsatt henne för vad hovrätten karakteriserade som kraftigt övervåld med inslag av ren tortyr. Våldet ska ha bestått bl.a. i att han i samband med de skilda övergreppen har bränt målsäganden med cigaretter, slagit henne med tillhygge, skurit henne i underlivet med rakblad, dunkat hennes huvud i golvet, dragit åt en rem runt hennes hals och bundit fast hennes armar.

2. Av domarna framgår att åtalet mot BÅ vilade i stor utsträckning på målsägandens uppgifter. Det fanns dock viss bevisning som bedömdes stödja hennes berättelse. Vissa skador på målsäganden hade dokumenterats vid två rättsmedicinska undersökningar den 11 juni 2001 och den 3 januari 2002. Vid den senare undersökningen noterades ärrbildningar på slidans slemhinna och det fanns också ett ökat avstånd mellan den inre och den yttre slutarmuskeln i ändtarmsöppningen. Enligt rättsläkaren LE, som hördes som sakkunnig, kunde ärrbildningen på slemhinnan vara resultatet av att målsäganden hade blivit skuren i underlivet. Det ökade avståndet mellan slutarmuskulerna hittade man enligt LE ofta hos personer som utsatts för sexuella övergrepp. Andra orsaker till skadorna kunde dock finnas. Eftersom några alternativa förklaringar inte hade framkommit ansåg domstolarna att

skadorna gav ett påtagligt stöd för målsägandens berättelse om att hon blivit skuren i underlivet och påtvingad anala samlag.

3. Vidare hade målsäganden från år 1982 och framåt berättat, eller i varje fall antytt, för ett stort antal personer – framför allt verksamma inom kyrkan, skolan och sjukvården – att hon var utsatt för sexuella övergrepp. Med början år 2000 hade målsäganden gått i terapi hos legitimerade psykoterapeuten AJB. Enligt hennes vittnesmål hade målsäganden berättat om vad fadern skulle ha utsatt henne för på ett sätt som stämmer väl överens med det som sedermera lades BÅ till last. I hovrätten avfärdades en teori om att målsägandens uppgifter var sprungna ur terapi och terapiliknande samtal eftersom det skulle ha förutsatt att målsäganden redan i unga år skulle ha börjat ”bygga” sin berättelse genom att för skolsköterskor m.fl. antyda att hon var utsatt för övergrepp. Tanken var absurd, enligt hovrätten.

4. Visst stöd för målsägandens uppgifter gav enligt domstolarna vittnesiakttagelser rörande målsägandens beteende efter ett övergrepp som skulle ha ägt rum på en Ålandskryssning år 1988, målsägandens makes beskrivning av hur hon under två förlossningar på 90-talet tycktes återuppleva sexuella övergrepp samt vissa uppgifter om BÅs beteende nyårsnatten 1987/88.

5. Sammantaget ansåg domstolarna att målsägandens berättelse, sedd i belysning av övrig utredning, framstod som så trovärdig och tillförlitlig att den skulle godtas och läggas till grund för prövningen av åtalet. Det befanns därför utrett att BÅ under tiden våren 1983 till april 1990 hade förgripit sig på målsäganden på det sätt som påståtts av åklagaren. Gärningarna bedömdes som våldtäkt och grov våldtäkt. Påföljden bestämdes av hovrätten till fängelse 14 år och BÅ förpliktades att betala 425 000 kr i skadestånd till målsäganden.

6. Den 15 maj 2003 beslutade Högsta domstolen att inte meddela prövningstillstånd. Därmed stod hovrättens dom fast.

7. BÅ blev villkorligt frigiven från fängelsestraffet den 30 juni 2012.

Resningsansökan

8. BÅ har ansökt om resning. Som grund har han uppgett att nya omständigheter och bevis framkommit som visar att målsäganden inte är trovärdig och att hennes uppgifter i tingsrätten och hovrätten inte är tillförlitliga. Om det som nu har framkommit hade varit känt redan i rättegången skulle han sannolikt ha blivit frikänd. Det finns därför skäl för resning. I vart fall finns det synnerliga skäl för en ny prövning.

9. Riksåklagaren och målsäganden – som biträdde åtalet i såväl tingsrätten som hovrätten – har motsatt sig BÅs resningsansökan.

Rättsliga förutsättningar för resning till förmån för den tilltalade

10. Resning får enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken beviljas den tilltalade om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har lagts fram åberopas, och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade frikänts eller till att brottet hade hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats. Enligt den s.k. tilläggsregeln i samma punkt får resning beviljas om det, med hänsyn till vad som åberopas och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott som han har dömts för.

11. Tilläggsregeln bör, med hänsyn till kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel, ges en restriktiv

tillämpning. I fall av ny bevisning bör regeln tillämpas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivel om den tilltalades skuld till brottet.

12. Vid tillämpning av tilläggsregeln måste det som har framkommit vägas mot utredningen i brottmålet. Någon självständig omprövning av den tidigare utredningen ska inte göras. För att det ska kunna avgöras om den nya bevisningen har sådan vikt att förutsättningar för resning föreligger måste bevisningen bedömas med beaktande av den gamla bevisningens värde i enlighet med vad som har redovisats i domen. Om sådan redovisning saknas eller inte ger tillräcklig ledning ska bevisvärdet av den gamla bevisningen fastställas efter resningsdomstolens självständiga bedömning med den begränsningen att slutsatsen att bevisningen samlat var tillräcklig inte kan frångås (se bl.a. NJA 2010 s. 295 p. 14, 15 och 22 samt NJA 2011 s. 254 p. 16).

Vad som har åberopats

13. Omkring år 2007 berättade målsäganden för psykoterapeuten PH och terapeuten AWH att hon hade utsatts och utsattes för nya övergrepp. PH och AWH hade båda haft kontakt med målsäganden redan vid tiden för rättegången. Sedan de berättat för polisen om målsägandens nya uppgifter inleddes en förundersökning.

14. Av polisförhör framgår följande. Enligt PH och AWH har målsäganden för dem berättat att hon från och med sommaren 2007 har utsatts för nya, systematiska våldtäkter med inslag av rituellt och sadistiskt våld. Gärningsmännen är medlemmar i en stor grupp av sexualförbrytare, verksam i trakterna runt Västerås. De har försett henne med rakblad som hon skadar sig själv med. Övergreppen liknar i omfattning och art, särskilt beträffande påstått våld mot underlivet, dem som BÅ ska ha utsatt målsäganden för. Det finns

också ett samband med de tidigare övergreppen genom att personer som deltog i dessa utsätter målsäganden för nya övergrepp.

15. Av en spaningspromemoria daterad den 12 maj 2009 framgår att målsäganden var föremål för polisiära spaningsinsatser under tiden den 28 april – 8 maj 2009 utan att det framkom något anmärkningsvärt. PH och AWH har berättat att målsäganden under denna period hade utsatts för övergrepp vid flera tillfällen.

16. Förundersökningen om nya brott mot målsäganden lades ned den 23 juni 2009 med motiveringen att det saknades anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal hade förövats.

17. I september 2009 återupptog riksåklagaren förundersökningen avseende de misstankar som hade föranlett den fällande domen mot BÅ. I polisförhör år 2010 bekräftade målsäganden i huvudsak de uppgifter som PH och AWH lämnat till polisen. De uppgifter målsäganden lämnade till polisen var emellertid inte lika detaljerade. Riksåklagaren ansåg att det inte fanns anledning att ansöka om resning till förmån för BÅ, och utredningen lades ned den 26 april 2011.

Riksåklagarens och målsägandens inställning

18. Enligt riksåklagaren finns det skäl att ifrågsätta flera av målsägandens uppgifter om den nya brottsligheten. Det har inte heller gått att få hennes uppgifter bekräftade genom de utredningsinsatser som har vidtagits. Riksåklagaren säger sig också kunna vitsorda BÅs påstående att de nya uppgifterna kan ha sitt ursprung i den terapi som målsäganden har deltagit i.

19. Den omständigheten att målsägandens uppgifter om ny brottslighet kan ifrågasättas innebär enligt riksåklagaren emellertid inte att målsägandens tidigare berättelse saknar trovärdighet eller att hennes uppgifter i den delen inte är tillförlitliga. Hovrätten uttalade att hon under flera år hade utsatts för en närmast extremt omfattande brottslighet som innefattat kraftigt övervåld med inslag av tortyr. Målsäganden kan därför enligt riksåklagaren ha fått sådana psykiska skador att det inte går att dra några säkra slutsatser av de, i vissa delar närmast osannolika, uppgifter som hon nu har lämnat under terapeutisk påverkan. Det som har framkommit i resningsärendet medför enligt riksåklagaren därför inte någon ändring av ställningstagandet att skäl för resning saknas enligt såväl huvudregeln som tillägsregeln.

20. Målsäganden har anslutit sig till vad riksåklagaren har anfört.

Högsta domstolens bedömning

21. Med några få undantag – främst vittnesmålen om händelserna vid en resa till Åland år 1988 och om BÅs agerande under nyårsnatten 1987/88 – saknades i den fällande domen stödbevisning i form av iakttagelser av vittnen eller teknisk bevisning. Beträffande den rättsmedicinska utredning som lades fram i rättegångarna kan konstateras att undersökningarna utfördes mer än ett decennium efter att det sista övergreppet skulle ha ägt rum och att utredningen inte besvarar frågan om och i så fall i vilken omfattning sexuella övergrepp ägt rum. Det som indirekt gav stöd för målsägandens uppgifter om upprepade övergrepp under en lång period var att hon under flera års tid med varierande tydlighet lämnat information om förekomsten av övergrepp till personer i sin omgivning. Tilltron till målsägandens uppgifter om vad hon utsatts för, vem eller vilka som hade utsatt henne för övergreppen, var övergreppen skett och hur ofta de ägt rum får anses ha varit avgörande för hovrättens bedömning att BÅ hade gjort sig skyldig till brott enligt åtalet.

22. De nya uppgifter om övergrepp som målsäganden har lämnat har till viss del visat sig vara felaktiga. Som riksåklagaren har anfört kan uppgifterna i andra delar ifrågasättas. De är sådana att de skadar tilltron till målsägandens tidigare uppgifter i sådan grad att det finns anledning att betvivla BÅs skuld sådan den har fastställts i hovrättens dom. Mot bakgrund av den avgörande roll målsägandens berättelse har haft för utgången i brottmålet, samt allvaret i den brottslighet BÅ har dömts för, föreligger det synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om BÅ har förövat de brott för vilka han har dömts (jfr bl.a. NJA 2004 N 59 och NJA 2008 N 25). Resning bör därför beviljas i målet med stöd av tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken. Resningen ska omfatta även skadestandsfrågan.

Övriga frågor

23. BÅ har i resningsärendet åberopat ett medicinskt yttrande och begärt att Högsta domstolen inhämtar ett yttrande från Socialstyrelsens rättsliga råd angående frågan om det finns skäl att omvärdera slutsatserna i den tidigare rättsmedicinska utredningen. Med den utgång som Högsta domstolen har kommit fram till finns det inte skäl för domstolen att inhämta något sådant yttrande.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Göran Lambertz, Johnny Herre (referent), Ingemar Persson och Svante O. Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Mattias Nordell